

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені І.І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

ПСИХОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ

Електронні методичні рекомендації до практичних занять та
самостійної роботи з навчальної дисципліни «Психологія
управління»
для здобувачів спеціальності 053 «Психологія»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

ОДЕСА
ОНУ
2024

УДК 159.9
П 26

Укладач:

О. В. Медянова, кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціальної психології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Рецензенти:

О.І. Кононенко – доктор психологічних наук, професорка, завідувачка кафедри соціальної психології Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Є. Л. Базика – доцентка, кандидат психологічних наук, доцентка кафедри соціальної психології Одеського Національного Університету імені І.І. Мечникова

Рекомендовано вченою радою факультету психології та соціальної роботи ОНУ імені І. І. Мечникова

Психологія управління [Електронний ресурс]: електрон. метод. рекомендації методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Психологія управління» для здобувачів спеціальності 053 «Психологія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти/ уклад. О. В. Медянова. Одеса, 2023. 32 с.

Методичні рекомендації розроблені для здобувачів психологічного напрямку та допомагають при підготовці до відповідей на практичних заняттях, оформленні робіт при самостійному виконанні завдань, при підготовці до атестації.

Розраховано для здобувачів 4 курсу першого рівня вищої освіти (бакалаврський рівень) спеціальності 053 «Психологія» факультету психології та соціальної роботи ОНУ імені І.І. Мечникова.

ЗМІСТ

Зміст.....	3
Вступ.....	4
Структура навчальної дисципліни.....	6
Теми практичних занять.....	11
Методичні рекомендації здобувачам під час самостійної роботи	24
Форми контролю і методи оцінювання.....	28
Питання для підсумкового контролю.....	29
Рекомендована література.....	32

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Психологія управління» вивчає психологічні закономірності управлінської діяльності, тобто вплив психології окремої людини та групи на процес управління і, навпаки, вплив управлінських відносин на психологію окремої людини чи групи. Навчальна програма курсу «Психологія управління» спрямована на оволодіння майбутнім психологом науковими уявленнями про свою психіку та її потенціал, формування вміння ефективно спілкуватися та продуктивно взаємодіяти з людьми у процесі виробничої діяльності у організації, а також розвинути навички виховної, організаційної та керівної роботи.

Курс «Психологія управління» належить до циклу професійно-практичної підготовки напрямку «Психологія», викладається у 1 чи 2 семестрі на четвертому курсі. Курс взаємодоповнюється знаннями студентів, які вони отримують, вивчаючи курси «Загальна психологія», «Вікова психологія», «Психологія особистості», «Психофізіологія», «Диференціальна психологія» та ін.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: підготовка студентів до професійного вирішення психологічних проблем управління; формування загальнокультурних і професійних компетентностей, у т. р. здатність використовувати в управлінні персоналом базові знання з області теорії та методології дисципліни.

Завдання:

- формування систематичних знань про психологічні основи управлінської діяльності;
- ознайомлення з сучасним станом психології управління, з вітчизняними і зарубіжними теоріями і концепціями;
- розвиток у студентів здібностей здійснювати самостійну аналітичну та науково-дослідну роботу в області психології управління;
- оволодіння студентами практичними методами та методиками психології управління.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- засади психології управління як галузі знання;
- сутність методів психології управління;
- основний фактичний матеріал, пов'язаний з психологією керівника, підлеглих, групової діяльності з точки зору психології управління.

вміти:

- використовувати теоретичні знання для аналізу психологічних проблем менеджменту;
- здійснювати самостійну аналітичну та науково-дослідну роботу в області психології управління, застосовуючи адекватні психологічні методи і методики відповідно до цілей, завдань та методології дослідження;
- адекватно застосовувати на практиці правила та закони управління.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовний модуль 1. Психологія управління як наукова дисципліна. Розвиток та сучасний стан психології управління, характеристика індивідуальних процесів.

Тема 1. Введення в дисципліну. Статус психології управління в системі психологічного знання і управлінських наук. Цілі, завдання, функції та сучасний стан психології управління як частини соціальної психології і як частини психології праці. Психологічні методи дослідження організаційної реальності.

Тема 2. Управлінська діяльність як предмет психологічного аналізу. Психологічна структура діяльності. Основні функції менеджера. Функція ціле покладання. Функція планування і рішення управлінських завдань. Функція

мотивування. Теорії мотивації. Принципи мотивуючої організації праці. Мотиви поведінки людини на робочому місці. Психологічні правила преміювання співробітників. Функція делегування.

Тема 3. Особистість підлеглого. Психологія управління його поведінкою. Поняття «людський фактор» і «персона» (особистість) як відображення технократичних і гуманістичних установок в управлінській діяльності. Особистість як об'єкт управління. Інституційний і психологічний рівні підпорядкування.

Тема 4. Психологічні механізми прийняття рішень в управлінській діяльності.

Управлінські дії і управлінське рішення. Типи управлінських рішень. Моделі прийняття управлінських рішень. Методи прийняття управлінських рішень. Ухвалення рішення в реальному житті. Психологічні критерії ефективності управлінських рішень. Принципи вироблення і прийняття управлінських рішень.

Тема 5. Психологічні особливості особистості керівника. Соціально-психологічні характеристики особистості керівника. Уявлення керівника про самого себе. «Я-концепція», «самооцінка», соціальна орієнтація керівника. Авторитет керівника. Психологічний (моральний, функціональний) і формальний (посадовий) авторитет.

Змістовний модуль 2. Групова психологія управління та самоменеджмент.

Тема 6. Психологічний вплив в управлінській діяльності. Соціальний (адміністративний) вплив на підлеглих, його можливості і обмеження. Психологічна структура особистості як адресат психологічного впливу. Труднощі зміни установок особистості.

Тема 7. Психологія ділового спілкування в діяльності керівника

Поняття, структура та види спілкування. Спілкування як соціальний феномен. Психологічні особливості управлінського спілкування. Проблеми міжособистісного сприйняття в управлінському спілкуванні. Спілкування керівника з підлеглими як обмін інформацією. Умови ефективної взаємодії в управлінському спілкуванні.

Тема 8. Психологія управління груповими процесами. Група як об'єкт управління.

Поняття групи в психології. Види груп. референтна група і група присутності, функції референтної групи. Групи різного рівня розвитку: номінальна, група - асоціація, група - кооперація, колектив (команда).

Тема 9. Психологія управління конфліктними ситуаціями. Психологічні особливості конфлікту як типу взаємодії. Роль об'єктивних інтересів і психологічних факторів в конфлікті. Емоційна залученість в конфлікт. Конструктивний і деструктивний конфлікт. Психологічна структура конфлікту.

Тема 10. Самоменеджмент. Поняття і головні задачі самоменеджменту. Основні методики самоменеджменту. Планування та основні принципи в самоменеджменті.

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття №1.

Особистість як об'єкт управління

1. Мотивування та стимулювання: спільне, відмінне.
2. Темперамент людини і його роль в управлінській діяльності.
3. Характер виконавця та його значення в практиці управління.

4. Розумові процеси та особливості їх виявлення у підлеглих.
5. Форми реагування працівників на впровадження інновацій.
6. Індивідуальний та груповий спротив змінам та інноваціям: причини, наслідки.
7. Причини виникнення конфліктів з вини підлеглих.

Теми для доповідей, рефератів та диспутів:

1. Оцінювання діяльності персоналу.
2. Види та ефективність оцінювання персоналу.
3. Головні цілі оцінювання. Вплив установки керівників на достовірність оцінювання підлеглих.
4. Кейс-метод, або кейс-стаді - метод активного навчання у професійній підготовці
5. Двофакторної теорії мотивації Ф. Герцберга.
6. Основні положення та практичні аспекти використання комплексної моделі мотивації Портера-Лоулера.

Практична самостійна робота. Для оцінки якостей своєї особистості, які впливають на ефективність професійної діяльності, провести самодослідження за методиками:

1. Опитувальник «Самооцінка станів тривожності, фрустрації, агресивності та ригідності» (адаптований варіант методики Г. Айзенка)[3].
2. Тест «Стійкість до стресу» [3].
3. Методика «Шкала позитивного ментального здоров'я» (*Positive mental health scale (PMH-SCALE)*) (J. Lukat, J. Margraf, R. Lutz, W.M. van der Veld, and E. S. Becker), (адаптація Л. М. Кара- мушки, О. В. Креденцер, К. В. Терещенко) [3].
4. Методика «Діагностика соціально- психологічних установок особистості у сфері мотивацій і потреб» (О. Ф. Потьомкіна) [7].
5. Тест-опитувальник Г. Айзенка – Eysenck Personality Inventory (EPI)) [доп. 3].
6. Методика акцентуації характеру і темпераменту (автор К. Леонгард-

Шмішек).) [7].

7. Методика дослідження рівня суб'єктивного контролю (РСК) Дж. Роттера (адаптована НДІ ім. В.М. Бехтерева) [доп. 3].

8. Резапкіна Г. В. Методика «Тип мислення»

<https://onlinetestpad.com/ua/testview/788717-tip-mislennya>

Рекомендована література Основна

1. Бакаленко О. А. Психологія управління: навч. посібник Харків: ХНУРЕ, 2020. 120 с.

2. Жавнерчик О.В. Психологія управління: Конспект лекцій. Одеса: ОДЕКУ, 2020. 161с.

3. Карамушка Л.М. Психічне здоров'я персоналу організацій в умовах війни : Навч.-методичний посібник. К.: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2023. 124 с.

4. Методики дослідження психічного здоров'я та благополуччя персоналу організацій : психологічний практикум. Л. М. Карамушка, О. В. Креденцер, К. В. Терещенко, В. І. Лагодзінська, В. М. Івкін, О. С. Ковальчук ; за ред. Л. М. Карамушки. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2023. 76 с.

5. Кісіль З. Р., Швець Д. В. *Психологія управління* : навчальний посібник. Університетська книга, 2022. 648 с.

6. Пришак М. Д. Психологія управління в організації : навчальний посібник. [2-ге вид., перероб. і доп.]. Вінниця, 2016. 150 с.

7. Психодіагностичний комплекс з вивчення особистості студента: практ. Посібник. Х. : НФаУ, 2016. 124 с.

8. Психологія освітнього менеджменту : навч.-метод. посібник /укл. Лариса Мафтин. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича, 2021. 296 с.

9. Угрін О. Г. Психологія управління: практичний посібник . Львів: ЛьвДУВС, 2017. 164 с.

10. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник /

Ю.М. Чала, А.М. Шахрайчук. — Харків: НТУ «ХП», 2018. — 246 с.

Додаткова

1. Євтушенко О. Н. Психологія управління : [науково-методичні рекомендації до семінарських занять з курсу «Психологія управління»]. Миколаїв : Вид-во ПП Шамрай, 2007. 64 с.
2. Козюра, В. Д. Еволюція управлінської думки : нарис історії розв. теорії соц. упр. : Навч. посіб. К. : ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2008. 288 с.
3. Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Копаниця О.В., Малхазов О.Р. Збірник методик для діагностики психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до діяльності у складі миротворчих підрозділів: Методичний посібник. – К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2011. – 281 с.
4. Психологія управління : [науково-практичні рекомендації по проведенню психологічного практикуму з курсу «Психологія управління»]. Миколаїв : Вид-во ПП Шамрай, 2007. 60 с.
5. Психологічні детермінанти розвитку організаційної культури : монографія; за ред. Л.М. Карамушки. К.: Педагогічна думка, 2015. 288 с.
6. Психологія діяльності та навчальний менеджмент: Навч. посіб. / За заг. ред.. М.В. Артюшиної. К.: КНЕУ, 2008. 336 с.
7. Фесенко Г. Г. Психологія управління та конфліктологія: Конспект лекцій (для студентів спеціальності 8.14010101 «Готельна і ресторанна справа») . Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Х. : ХНУМГ, 2013. 132 с.
8. Ходаківський Є. І., Богоявленська Ю. В., Грабар Т. П. Психологія управління. Підручник. 3-тє вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2011. 664 с.
9. Соловйов В. Ф. Психологія управління: навчально-методичний комплекс. Івано-Франківськ: Місто-НВ, 2014. 60 с.

Практичне заняття №2.

Особистість як суб'єкт управління

1. Психологічні особливості особистості керівника.
 - a) Темперамент людини і його роль в управлінській діяльності керівника.
 - b) Характер керівника та його значення в практиці управління.
 - c) Розумові процеси та особливості їх виявлення в управлінській діяльності.
 - d) Інтелект керівника та його особливості.
 - e) Типові емоційні стани в управлінській діяльності.
2. Керівництво і лідерство в управлінні.
3. Особистість керівника як передумова формування стилю управління.

Теми для доповідей, рефератів та диспутів:

1. Феномен активності особистості є формою вияву її індивідуальності, творчості та професіоналізму в управлінні.
2. Проблема статі в управлінні.
3. Теорії поведінки: класична типологія стилів управління, двофакторні теорії поведінки, модель решітки стилів управління.
4. Імовірнісні (ситуаційні) теорії управління: ситуативні теорії степені професійної зрілості Херсі і Бланчерда, теорія безперервності Танненбаума і Шмідта, імовірнісна модель Фідлера, теорія способів та цілей управління «шлях-мета», нормативна модель прийняття рішень Врума і Йеттона.
5. Актуальні підходи в дослідженні процесу управління: теорія атрибутивного лідерства, харизматичне і трансформаційне лідерство.

Практична самотійна робота. Для оцінки якостей своєї особистості, які впливають на ефективність професійної діяльності, провести самодослідження за методиками:

1. «Якоря кар'єри» Е. Шейн, адаптація В. О. Чикер й В. Е. Винокурової [8].

- 2.Методика «Лідер» [8]
- 3.Опитувальник «Який Ваш креативний потенціал?» [доп. 3].
- 4.Методика А. А. Файзулаева «Оцінка мотиваційної саморегуляції» [доп. 3].
- 5.Опитувальник В. Моросанової, Є. Коноз «Стиль саморегуляції поведінки» [доп. 3].

Рекомендована література Основна

1. Бакаленко О. А. Психологія управління: навч. посібник Харків: ХНУРЕ, 2020. 120 с.
2. Жавнерчик О.В. Психологія управління: Конспект лекцій. Одеса: ОДЕКУ, 2020. 161с.
3. Карамушка Л. М. Психічне здоров'я персоналу організацій в умовах війни : Навч.-методичний посібник. К.: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2023. 124 с.
4. Методики дослідження психічного здоров'я та благополуччя персоналу організацій : психологічний практикум. Л. М. Карамушка, О. В. Креденцер, К. В. Терещенко, В. І. Лагодзінська, В. М. Івкін, О. С. Ковальчук ; за ред. Л. М. Карамушки. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2023. 76 с.
5. Кісіль З. Р., Швець Д. В. *Психологія управління* : навчальний посібник. Університетська книга, 2022. 648 с.
6. Прищак М. Д. Психологія управління в організації : навчальний посібник. [2-ге вид., перероб. і доп.]. Вінниця, 2016. 150 с.
7. Психологія освітнього менеджменту : навч.-метод. посібник /укл. Лариса Мафтин. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича, 2021. 296 с.
8. Угрін О. Г. Психологія управління: практичний посібник . Львів: ЛьвДУВС, 2017. 164 с.
9. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник / Ю.М. Чала, А.М. Шахрайчук. — Харків: НТУ «ХП», 2018. — 246 с.

Додаткова

1. Євтушенко О. Н. Психологія управління : [науково-методичні рекомендації до семінарських занять з курсу «Психологія управління»]. Миколаїв : Вид-во ПП Шамрай, 2007. 64 с.
2. Козюра, В. Д. Еволюція управлінської думки : нарис історії розв. теорії соц. упр. : Навч. посіб. К. : ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2008. 288 с.
3. Методика дослідження особливостей психологічної готовності керівників освітніх організацій до діяльності в умовах змін; за наук. ред. О. І. Бондарчук . К.: , 2014. 148 с.
4. Психологія управління : [науково-практичні рекомендації по проведенню психологічного практикуму з курсу «Психологія управління»]. Миколаїв : Вид-во ПП Шамрай, 2007. 60 с.
5. Психологічні детермінанти розвитку організаційної культури : монографія; за ред. Л.М. Карамушки. К.: Педагогічна думка, 2015. 288 с.
6. Психологія діяльності та навчальний менеджмент: Навч. посіб. / За заг. ред.. М.В. Артюшиної. К.: КНЕУ, 2008. 336 с.
7. Фесенко Г. Г. Психологія управління та конфліктологія: Конспект лекцій (для студентів спеціальності 8.14010101 «Готельна і ресторанна справа») . Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Х. : ХНУМГ, 2013. 132 с.
8. Ходаківський Є. І., Богоявленська Ю. В., Грабар Т. П. Психологія управління. Підручник. 3-тє вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2011. 664 с.
9. Соловйов В. Ф. Психологія управління: навчально-методичний комплекс. Івано-Франківськ: Місто-НВ, 2014. 60 с.

Практичне заняття №3

Засоби впливу на підлеглих.

1. Психологічний вплив у управлінській діяльності (навіювання, зараження, переконання).
2. Механізми соціальної перцепції у управлінській діяльності.
3. Психологічні основи прийняття управлінських рішень:
 - А) теорії прийняття управлінських рішень;
 - Б) підготовка та прийняття ділових рішень. Делегування.
4. Психологічні основи реалізації функції контролю
5. Імідж керівника.
6. Психологічні особливості діяльності керівників нижчого рівня.
7. Причини виникнення конфліктів з вини керівника.

Теми для доповідей, рефератів та диспутів:

1. Взаємозв'язок мотиву та стимулу в управлінні персоналом.
2. Види мотивації: внутрішня та зовнішня. «Flow-ефект».
3. Теорія очікувань В. Врума. Теорія очікування (Л. Портер, Е. Лоулер).
4. Соціально-психологічні параметри управління.
5. Структурні методи управління конфліктами.
6. Стиль уникнення і стилю пристосування в конфліктології.
7. Підходи до управлінської діяльності в сучасному освітньому закладі (системний, синергетичний, гуманістичний, особистісно-зорієнтований, компетентнісний, акмеологічний, аксіологічний, культурологічний, маркетинговий).

Практична самостійна робота. Для оцінки якостей своєї особистості, які впливають на ефективність професійної діяльності, провести самодослідження за методиками:

1. Методика «Вивчення мотиваційного профілю особистості» (Ш. Річі та П. Мартін) [8]

2.Методика Ю. Ф. Пачковського «Тест на загальні здібності до підприємництва (GET TEST)» [доп.3].

3.Опитувальник Е. Шострома «Самоактуалізаційний тест» [доп.3].

Рекомендована література

Основна

1. Бакаленко О. А. Психологія управління: навч. посібник Харків: ХНУРЕ, 2020. 120 с.

2. Жавнерчик О.В. Психологія управління: Конспект лекцій. Одеса: ОДЕКУ, 2020. 161с.

3. Карамушка Л. М. Психічне здоров'я персоналу організацій в умовах війни : Навч.-методичний посібник. К.: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2023. 124 с.

4. Методики дослідження психічного здоров'я та благополуччя персоналу організацій : психологічний практикум. Л. М. Карамушка, О. В. Креденцер, К. В. Терещенко, В. І. Лагодзінська, В. М. Івкін, О. С. Ковальчук ; за ред. Л. М. Карамушки. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2023. 76 с.

5. Кісіль З. Р., Швець Д. В. *Психологія управління* : навчальний посібник. Університетська книга, 2022. 648 с.

6. Прищак М. Д. Психологія управління в організації : навчальний посібник. [2-ге вид., перероб. і доп.]. Вінниця, 2016. 150 с.

7. Психологія освітнього менеджменту : навч.-метод. посібник /укл. Лариса Мафтин. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича, 2021. 296 с.

8. Угрін О. Г. Психологія управління: практичний посібник . Львів: ЛьвДУВС, 2017. 164 с.

9. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник / Ю.М. Чала, А.М. Шахрайчук. — Харків: НТУ «ХП», 2018. — 246 с.

Додаткова

1. Євтушенко О. Н. Психологія управління : [науково-методичні рекомендації до семінарських занять з курсу «Психологія управління»]. Миколаїв : Вид-во ПП Шамрай, 2007. 64 с.
2. Козюра, В. Д. Еволюція управлінської думки : нарис історії розв. теорії соц. упр. : Навч. посіб. К. : ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2008. 288 с.
3. Методика дослідження особливостей психологічної готовності керівників освітніх організацій до діяльності в умовах змін; за наук. ред. О. І. Бондарчук . К.: , 2014. 148 с.
4. Психологія управління : [науково-практичні рекомендації по проведенню психологічного практикуму з курсу «Психологія управління»]. Миколаїв : Вид-во ПП Шамрай, 2007. 60 с.
5. Психологічні детермінанти розвитку організаційної культури : монографія; за ред. Л.М. Карамушки. К.: Педагогічна думка, 2015. 288 с.
6. Психологія діяльності та навчальний менеджмент: Навч. посіб. / За заг. ред.. М.В. Артюшиної. К.: КНЕУ, 2008. 336 с.
7. Фесенко Г. Г. Психологія управління та конфліктологія: Конспект лекцій (для студентів спеціальності 8.14010101 «Готельна і ресторанна справа») . Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Х. : ХНУМГ, 2013. 132 с.
8. Ходаківський Є. І., Богоявленська Ю. В., Грабар Т. П. Психологія управління. Підручник. 3-тє вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2011. 664 с.
9. Соловйов В. Ф. Психологія управління: навчально-методичний комплекс. Івано-Франківськ: Місто-НВ, 2014. 60 с.

Практичне заняття №4

Соціальна група як об'єкт управління

1. Поняття «трудоий колектив» в теорії управління та психології.
2. Основні соціально-психологічні характеристики групи.

3. Психологічні механізми життєдіяльності групи.
4. Процес групового тиску та його значення.
5. Поняття конформізму та нонконформізму.
6. Соціально-психологічний клімат та фактори, що його обумовлюють
7. Управління колективом та його психологічні аспекти.
8. Колектив та його ознаки. Трудовий колектив.
9. Статус, соціальні ролі, групові норми та цінності.
10. Психологічна сумісність. Психологія міжособистісних взаємовіднос
11. Сутність та розширена характеристика соціально-психологічних методів управління трудовим колективом.
12. Критерії стабільності трудового колективу.
13. Передумови виникнення деструктивних тенденцій в трудовому колективі та їх попередження.
14. Формування сприятливого психологічного клімату в колективі.

Теми для доповідей, рефератів та диспутів:

1. Життєвий цикл організації.
2. Психологічна характеристика групи як структурного елемента організації
3. Причини конфліктів між групами.
4. Адаптація індивіда в організації. Рівні адаптації – психофізіологічний, психологічний, соціально-психологічний – і чинники, що її зумовлюють.
5. Формування команди.

Практична самостійна робота. Для оцінки якостей своєї особистості, які впливають на ефективність професійної діяльності, провести самодослідження за методиками:

1. Діагностика типових способів поведінки в конфліктних ситуаціях (автор К.Томас) [8].
2. Діагностика функціонально-рольових позицій в управлінській команді (Тест

Рекомендована література Основна

1. Бакаленко О. А. Психологія управління: навч. посібник Харків: ХНУРЕ, 2020. 120 с.
2. Жавнерчик О.В. Психологія управління: Конспект лекцій. Одеса: ОДЕКУ, 2020. 161с.
3. Карамушка Л.М. Психічне здоров'я персоналу організацій в умовах війни : Навч.-методичний посібник. К.: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2023. 124 с.
4. Методики дослідження психічного здоров'я та благополуччя персоналу організацій : психологічний практикум. Л. М. Карамушка, О. В. Креденцер, К. В. Терещенко, В. І. Лагодзінська, В. М. Івкін, О. С. Ковальчук ; за ред. Л. М. Карамушки. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2023. 76 с.
5. Кісіль З. Р., Швець Д. В. *Психологія управління* : навчальний посібник. Університетська книга, 2022. 648 с.
6. Прищак М. Д. Психологія управління в організації : навчальний посібник. [2-ге вид., перероб. і доп.]. Вінниця, 2016. 150 с.
7. Психологія освітнього менеджменту : навч.-метод. посібник /укл. Лариса Мафтин. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича, 2021. 296 с.
8. Угрін О. Г. Психологія управління: практичний посібник . Львів: ЛьвДУВС, 2017. 164 с.
9. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник / Ю.М. Чала, А.М. Шахрайчук. — Харків: НТУ «ХП», 2018. — 246 с.

Додаткова

10. Євтушенко О. Н. Психологія управління : [науково-методичні рекомендації до семінарських занять з курсу «Психологія управління»].

Миколаїв : Вид-во ПП Шамрай, 2007. 64 с.

11. Козюра, В. Д. Еволюція управлінської думки : нарис історії розв. теорії соц. упр. : Навч. посіб. К. : ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2008. 288 с.

12. Психологія управління : [науково-практичні рекомендації по проведенню психологічного практикуму з курсу «Психологія управління»]. Миколаїв : Вид-во ПП Шамрай, 2007. 60 с.

13. Психологічні детермінанти розвитку організаційної культури : монографія; за ред. Л.М. Карамушки. К.: Педагогічна думка, 2015. 288 с.

14. Психологія діяльності та навчальний менеджмент: Навч. посіб. / За заг. ред. М.В. Артюшиної. К.: КНЕУ, 2008. 336 с.

15. Фесенко Г. Г. Психологія управління та конфліктологія: Конспект лекцій (для студентів спеціальності 8.14010101 «Готельна і ресторанна справа») . Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Х. : ХНУМГ, 2013. 132 с.

16. Ходаківський Є. І., Богоявленська Ю. В., Грабар Т. П. Психологія управління. Підручник. 3-тє вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2011. 664 с.

17. Соловійов В. Ф. Психологія управління: навчально-методичний комплекс. Івано-Франківськ: Місто-НВ, 2014. 60 с.

Практичне заняття №5

Самоменеджмент

Практична частина:

Надати рекомендації по самоменеджменту (собі) відповідно об’єктивним даним про індивідуально-психологічні характеристики особистості, які ви отримали при виконання попередніх практичних завдань.

Рекомендована література

Основна

1. Бакаленко О. А. Психологія управління: навч. посібник Харків: ХНУРЕ,

2020. 120 с.

2. Жавнерчик О.В. Психологія управління: Конспект лекцій. Одеса: ОДЕКУ, 2020. 161с.

3. Карамушка Л. М. Психічне здоров'я персоналу організацій в умовах війни : Навч.-методичний посібник. К.: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2023. 124 с.

4. Методики дослідження психічного здоров'я та благополуччя персоналу організацій : психологічний практикум. Л. М. Карамушка, О. В. Креденцер, К. В. Терещенко, В. І. Лагодзінська, В. М. Івкін, О. С. Ковальчук ; за ред. Л. М. Карамушки. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2023. 76 с.

5. Кісіль З. Р., Швець Д. В. *Психологія управління* : навчальний посібник. Університетська книга, 2022. 648 с.

6. Прищак М. Д. Психологія управління в організації : навчальний посібник. [2-ге вид., перероб. і доп.]. Вінниця, 2016. 150 с.

7. Психологія освітнього менеджменту : навч.-метод. посібник /укл. Лариса Мафтин. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича, 2021. 296 с.

8. Угрін О. Г. Психологія управління: практичний посібник . Львів: ЛьвДУВС, 2017. 164 с.

9. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник / Ю.М. Чала, А.М. Шахрайчук. — Харків: НТУ «ХП», 2018. — 246 с.

Додаткова

10. Євтушенко О. Н. Психологія управління : [науково-методичні рекомендації до семінарських занять з курсу «Психологія управління»]. Миколаїв : Вид-во ПП Шамрай, 2007. 64 с.

11. Козюра, В. Д. Еволюція управлінської думки : нарис історії розв. теорії соц. упр. : Навч. посіб. К. : ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2008. 288 с.

12. Психологія управління : [науково-практичні рекомендації по

проведенню психологічного практикуму з курсу «Психологія управління»].
Миколаїв : Вид-во ПП Шамрай, 2007. 60 с.

13. Психологічні детермінанти розвитку організаційної культури : монографія; за ред. Л.М. Карамушки. К.: Педагогічна думка, 2015. 288 с.

14. Психологія діяльності та навчальний менеджмент: Навч. посіб. / За заг. ред. М.В. Артюшиної. К.: КНЕУ, 2008. 336 с.

15. Фесенко Г. Г. Психологія управління та конфліктологія: Конспект лекцій (для студентів спеціальності 8.14010101 «Готельна і ресторанна справа») . Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Х. : ХНУМГ, 2013. 132 с.

16. Ходаківський С. І., Богоявленська Ю. В., Грабар Т. П. Психологія управління. Підручник. 3-тє вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2011. 664 с.

17. Соловійов В. Ф. Психологія управління: навчально-методичний комплекс. Івано-Франківськ: Місто-НВ, 2014. 60 с.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЗДОБУВАЧАМ ПІД ЧАС САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять, і є невід'ємною складовою процесу вивчення конкретної дисципліни. Її зміст визначається робочою навчальною програмою, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача.

Основні види самостійної роботи, на які повинні звертати увагу здобувачі:

- вивчення лекційного матеріалу;
- робота з опрацювання та вивчення рекомендованої літератури;
- підготовка до практичних занять;

- підготовка до дискусій та інших пропонованих викладачем завдань;
- складання реферату та підготовка доповідей;
- підготовку презентацій;
- виконання практичних завдань з самотестуванням та порівнянню індивідуально-психологічних показників у групі (останнє за бажанням).

Підготовка до практичних занять розпочинається з опрацювання лекційного матеріалу. Здобувач повинен самостійно ознайомитися з відповідним розділом робочої програми, підготувати відповіді на контрольні запитання, які подані в програмі у певній послідовності згідно з логікою засвоєння навчального матеріалу.

У процесі підготовки до практичних занять самостійна робота здобувачів є обов'язковою частиною навчальної роботи, без якої успішне і якісне засвоєння навчального матеріалу неможливе.

У разі, коли здобувач не може самостійно розібратися в якомусь питанні, він може отримати консультацію у викладача (згідно з графіком проведення консультацій викладача кафедри соціальної психології).

Фінальною формою самостійної роботи є підготовка до заліку. Вона базується на систематичному вивченні лекційного матеріалу, питань, розглянутих на практичних заняттях, а також проблемних питань, досліджених самостійно, й вмінні логічно викладати їх сутність та відповідати на запитання.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ЗДОБУВАЧАМ ДО НАПИСАННЯ РЕФЕРАТІВ

Реферат — короткий виклад (огляд) змісту однієї або декількох наукових робіт або книг з певної тематики. У рефераті повинно бути якнайповніше розкрито зміст теми, основні теоретичні та фактичні відомості. Розширений, або зведений (за декількома джерелами, оглядовий) реферат містить відомості про певну кількість робіт з одної теми, викладені у вигляді добре структурованого тексту.

Реферат — перший ступінь на шляху освоєння навиків проведення науково-дослідної роботи, оскільки він є однією з початкових форм подання наукових результатів письмово. Це робота теоретичного характеру із джерелами інформації по аналізу, порівнянню і узагальненню даних, одержаних іншими дослідниками обраної темі. Важливо, що в процесі написання реферату формується власний погляд на проблему.

Оформлення та структура реферату.

Оптимальним вважається обсяг реферату у 10-15 сторінок друкарського тексту. Формат паперу — А 4. Поля: ліворуч - 3 см., справа - 1,5 см., зверху — 2,0 см., знизу — 2,0 см.. Кегль - *Times New Roman*. Розмір шрифту - 14. Абзац 1,25 см., міжрядковий інтервал — 1,5.

Реферат повинен мати титульний аркуш, зміст, вступ, основну частину, висновок та список використаної літератури, який розміщується на останній сторінці реферату.

Критерії оцінки реферату

Реферати в рамках навчального процесу оцінюються за наступними головними критеріями:

- уміння підібрати наукову літературу по темі;
- інформаційна насиченість, новизна, оригінальність викладу питань, структурованість та системне подання матеріалу;
- простота і дохідливість викладу, урахування особливостей сприйняття аудиторії слухачів;
- структурна організованість, логічність, граматична правильність і стилістична виразність;
- переконливість, аргументованість, практична значущість і теоретична обґрунтованість пропозицій і висновків, зроблених в рефераті.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗМІСТУ ТА ОФОРМЛЕННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ПРЕЗЕНТАЦІЙ

Презентація (від англ. presentation - представлення, показ) – це набір картинок-слайдів на певну тему, який зберігається у файлі спеціального формату.

Кожен слайд може містити довільну текстову, графічну та відеоінформацію, анімацію, звук, діаграми і графіки, табличні й інші матеріали. Презентації створюються для наочної підтримки захисту доповідей, рефератів.

Переваги мультимедійної презентації:

- унаочнює матеріали, що презентуються;
- сприяє розвитку продуктивних, творчих функцій мислення здобувачів, формуванню операційного стилю мислення.

Вибір типу інформації, схем структуризації даних та порядок їх викладу здійснюється здобувачем відповідно до мети створення презентації. Основа будь-якої правильно спланованої презентації – це логічний аналіз послідовності відображення матеріалу, передбачення можливих питань і добір реплік для коментарів до презентації.

Перед створенням презентації необхідно:

- визначити тему та призначення презентації, спосіб демонстрації;
- розробити сценарій презентації;
- продумати зміст усіх слайдів, їх стиль та оформлення.

Основні слайди презентації повинні мати:

- титульний аркуш;
- зміст;
- основні пункти презентації;
- список джерел (до 5 основних);
- завершальний слайд.

Вимоги щодо структури та змісту поданого у презентації матеріалу:

- ✓ викладайте матеріал стисло, з максимальною інформативністю тексту;

- ✓ слідкуйте за відсутністю нагромадження, чітким порядком у всьому;
- ✓ ретельно структуруйте інформацію;
- ✓ використовуйте короткі та змістовні заголовки, маркіровані та нумеровані списки;
- ✓ важливі відомості (наприклад, висновки, визначення, правила тощо) подавайте крупним та виділеним шрифтом і розташовуйте у лівому верхньому куті екрана;
- ✓ другорядні відомості бажано розміщувати внизу сторінки;
- ✓ кожній ідеї треба відвести окремий абзац;
- ✓ ілюстрації важливих фактів, щоб подати матеріал компактно і наочно; графіка має органічно доповнювати текст;
- ✓ усі текстові дані потрібно ретельно перевірити на відсутність орфографічних, граматичних і стилістичних помилок, дотримуйтеся прийнятих правил скорочень;

Додаткові вимоги до змісту презентації (за Д. Льюїсом):

- кожен слайд має відображати одну думку;
- текст має складатися з коротких слів та простих речень;
- заголовки мають привертати увагу аудиторії та узагальнювати основні ідеї слайда;
- слайди мають бути не надто яскравими – зайві прикраси лише створюють бар'єр на шляху ефективної передачі даних;
- кількість блоків статистичних даних на одному слайді має бути не більше чотирьох;
- підпис до ілюстрації розміщується під нею, а не над нею;
- усі слайди презентації мають бути витримані в одному стилі.

Критерії оцінювання самостійної роботи

Вид	Максимум балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Презентація	3	здатність студента презентувати доповідь відповідно змісту навчального матеріалу та супроводити її оригінальним візуальним представленням.
Реферат	3	здатність здійснювати узагальнення на основі опрацювання теоретичного матеріалу та відсутність помилок при оформленні цитування й посилань на джерела; продемонструвати дотримання лексичних, фразеологічних, граматичних і стилістичних норм української літературної мови.
Практичне завдання	1	Самостійність та змістовність виконання практичного завдання. Його відповідність поставленим цілям.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Визначення дисципліни. Об'єкт і предмет психології управління.
2. Суб'єкт і об'єкт управління. Цілі впливу на об'єкт управління.
3. Загальні закони теорії функціональних систем для системи суб'єкт управління - об'єкт управління.
4. Розрізнення визначень «управлінська діяльність» і «менеджмент».
5. Управлінські функції по А. Файолю. Цілепокладання як одна з головних управлінських функцій.
6. Планування та прогнозування як одні з головних управлінських функцій.
7. Функція організації як одна з головних управлінських функцій. Принципи організації по А. Файолю.
8. Форми організації діяльності в системі управління, види структур організації.
9. Контролююча та мотиваційна функції як одні з головних управлінських

функцій.

10. Форми контролю і їх опис з позицій психології управління.

11. Управління як керівництво і лідерство, їх визначення, головні відмінності.

12. Підстави для опису феноменів керівництва та лідерства за Б.Д. Паригіним.

13. Функції керівника: розрізнення підстав розподілу і вивчення за А. Файолем, Ю.А. Тихомировим, А.М. Бандуркою.

14. Три основні категорії керівників: опис діяльності, особистісні особливості.

15. Стилi управління по К. Левіну, Р. Лайкерту, Д. Мак-Грегору.

16. Історія розвитку психології управління як наукової дисципліни.

17. Внесок Ф. У. Тейлора і школи наукового управління в розвиток дисципліни.

18. Визначення соціально-психологічного клімату колективу. СПК: когнітивний і емоційний аспекти.

19. Види соціально-психологічного клімату організації (колективу) за Б.Д. Паригіним.

20. Ознаки благополучного соціально-психологічного клімату колективу.

21. Елементи оперативної і фундаментальної діагностики соціально-психологічного клімату колективу.

22. Виділення варіантів потенціалу соціально-психологічного клімату колективу Б.Д. Паригіним.

23. Теорії міжособистісної взаємодії, їх застосування в області психології управління.

24. Соціально-психологічний вплив: конформізм, сугестивність, підпорядкування.

25. Типології співробітників.

26. Психологія управлінських рішень. Форми, рівні, умови процесу прийняття рішення. Виділення замкнених і відкритих завдань за Ю. Козелецьким.

27. Ухвалення рішення в умовах визначеності і відносної невизначеності.

28. Психологічні особливості та опис процесу групового прийняття рішення.

29. Психологічні особливості передачі управлінської інформації виконавцям.

30. Стимулювання і контроль виконання рішень.

31. Коло питань, для яких застосовується процедура експертного оцінювання.

32. Етапи проведення процедури експертного оцінювання.

33. Етапи проведення процедури PATTeRN як колективного виду прийняття рішення.

34. Правила проведення ефективного мозкового штурму.

35. Процедура проведення мозкового штурму як колективного виду прийняття рішення.

35. Брейнрайтінг як варіант процедури мозкового штурму.

36. «Рисовий град» як варіант процедури мозкового штурму.

37. Історія розвитку питання про соціальну відповідальність організації.

38. Економічна концепція соціальної відповідальності організації (М. Фрідмен).

39. Теорія прямого соціальної дії про соціальну відповідальність організації.

40. Психологічні особливості управлінського спілкування.

41. Проблеми міжособистісного сприйняття в управлінському спілкуванні.

42. Спілкування керівника з підлеглими як обмін інформацією. У

43. Умови ефективного взаємодії в управлінському спілкуванні.

44. Методи протидії неетичній соціальній поведінки великих корпорацій.

45. Правила і закони переконання.

46. Види протидії маніпулятивним технологіям.
47. Приклади вправ протидії маніпулятивному впливу.
48. Теорії і типи лідерства.
49. Розрізнення в розумінні феноменів: лідерство, керівництво і менеджмент.
50. Основні методики самоменеджменту. Планування та основні принципи в самоменеджменті.

Рекомендована література

Основна

1. Бакаленко О. А. Психологія управління: навч. посібник Харків: ХНУРЕ, 2020. 120 с.
2. Жавнерчик О.В. Психологія управління: Конспект лекцій. Одеса: ОДЕКУ, 2020. 161с.
3. Карамушка Л. М. Психічне здоров'я персоналу організацій в умовах війни : Навч.-методичний посібник. К.: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2023. 124 с.
4. Методики дослідження психічного здоров'я та благополуччя персоналу організацій : психологічний практикум. Л. М. Карамушка, О. В. Креденцер, К. В. Терещенко, В. І. Лагодзінська, В. М. Івкін, О. С. Ковальчук ; за ред. Л. М. Карамушки. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2023. 76 с.
5. Кісіль З. Р., Швець Д. В. *Психологія управління* : навчальний посібник. Університетська книга, 2022. 648 с.
6. Пришак М. Д. Психологія управління в організації : навчальний посібник. [2-ге вид., перероб. і доп.]. Вінниця, 2016. 150 с.
7. Психологія освітнього менеджменту : навч.-метод. посібник /укл. Лариса Мафтин. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича, 2021. 296 с.
8. Угрін О. Г. Психологія управління: практичний посібник . Львів: ЛьвДУВС, 2017. 164 с.

9. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник / Ю.М. Чала, А.М. Шахрайчук. — Харків: НТУ «ХП», 2018. — 246 с.

Додаткова

1. Євтушенко О. Н. Психологія управління : [науково-методичні рекомендації до семінарських занять з курсу «Психологія управління»]. Миколаїв : Вид-во ПП Шамрай, 2007. 64 с.

2. Козюра, В. Д. Еволюція управлінської думки : нарис історії розв. теорії соц. упр. : Навч. посіб. К. : ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2008. 288 с.

3. Методика дослідження особливостей психологічної готовності керівників освітніх організацій до діяльності в умовах змін; за наук. ред. О. І. Бондарчук — К.: , 2014. — 148 с.

4. Психологія управління : [науково-практичні рекомендації по проведенню психологічного практикуму з курсу «Психологія управління»]. Миколаїв : Вид-во ПП Шамрай, 2007. 60 с.

5. Психологічні детермінанти розвитку організаційної культури : монографія; за ред. Л.М. Карамушки. К.: Педагогічна думка, 2015. 288 с.

6. Психологія діяльності та навчальний менеджмент: Навч. посіб. / За заг. ред.. М.В. Артюшиної. К.: КНЕУ, 2008. 336 с.

7. Фесенко Г. Г. Психологія управління та конфліктологія: Конспект лекцій (для студентів спеціальності 8.14010101 «Готельна і ресторанна справа») . Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Х. : ХНУМГ, 2013. 132 с.

8. Ходаківський Є. І., Богоявленська Ю. В., Грабар Т. П. Психологія управління. Підручник. 3-тє вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2011. 664 с.

9. Соловйов В. Ф. Психологія управління: навчально-методичний комплекс. Івано-Франківськ: Місто-НВ, 2014. 60 с.

ЕЛЕКТРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <http://nbuv.gov.ua> Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
2. <http://appsychology.org.ua/index.php/ua/dlia-avtoriv> «Актуальні проблеми психології» Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук України
3. <https://www.apa.org/pubs/journals/amp/> «American Psychologist» This journal is a publication of [American Psychological Association](https://www.apa.org/)
4. <https://www.tandfonline.com/toc/vsoc20/current> «The Journal of Social Psychology»
5. <https://onlinelibrary.wiley.com/journal/20448309> “British journal of Social Psychology”
6. <https://www.apa.org/pubs/journals/psp/> “Journal of Personality and Social Psychology”

Навчальне видання

ПСИХОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ

Електронні методичні рекомендації до курсу
для здобувачів спеціальності 053 «Психологія»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Електронне практичне видання

Укладач

Медянова Олена Володимирівна

В авторській редакції

Затвердж. авт. __.0_.2024. Шрифт Times New Roman. Системні
вимоги: операційна система сумісна з програмним забезпеченням
для читання файлів формату PDF.

Обсяг ___ МБ. Зам. № ___.

Видавець і виготовлювач

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова Свідоцтво
суб'єкта видавничої справи ДК № 4215 від 22.11.2011 р. 65082, м.

Одеса, вул. Єлісаветинська, 12, Україна

Тел.: (048) 723 28 39, e-mail: druk@onu.edu.ua